

УДК 75/76].071.1+7.071.4](477)"19":75.021.32-035.676.
332.2(477)"19"

Ольга ЗІНЧУК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4623-6444>

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОГО МЕТОДУ ОЛЕНИ КУЛЬЧИЦЬКОЇ. АКВАРЕЛЬНІ ЛИСТИ В ОСТАННІ РОКИ ТВОРЧОСТІ ХУДОЖНИЦІ

Розглядається феномен О. Кульчицької як явище архетипу українського буття; її творчі пошуки в акварельних листах протягом життя та, зокрема, в завершальний період діяльності (1950—1967 рр.). Виокремлені найхарактерніші риси та простежене становлення індивідуального творчого методу, а також виявлений його вплив на розвиток традиції львівського мистецького осередку. Окреслені головні теми, сюжетні мотиви, символічні аспекти та концепти, що конструюють художньо-естетичне мовлення.

Ключові слова: феномен О. Кульчицької, педагог, громадський діяч, живописець, графік, техніка акварелі, акварельні листи, етюд, львівський мистецький осередок, модерн, етнонаціональна традиція.

© О. ЗІНЧУК, 2018

Постановка проблеми у загальному вигляді. Творчість О. Кульчицької (1877—1967 рр.) — митця, педагога, патріота, громадського діяча, автора понад 6000 творів образотворчого мистецтва, народного художника УРСР (від 1956 р.), депутата Верховної Ради УРСР 3-го та 4-го скликань, лауреата державної премії УРСР імені Т. Шевченка (1967 р.) — яскраве явище з етнонаціональним при смаком у мистецькому середовищі Львова ХХ ст.

О. Кульчицька є виразником серед плеяди українських живописців. Вона є ученицею А. Стефановича, Е. Малліна, В. Шульмайстера, А. фон Кеннера, Ф. Цішек, А. фон Штрака.

Олена Кульчицька вихована в інтелігентній сім'ї, у якій завжди переймалися долею та гідністю свого народу. У своїх акварельних творах художниця зачаровується красою рідних земель, естетично оспівує побут і навколишнє середовище рідного краю. Активно використовуючи різні жанри мистецтва художниця збагачує сюжети сентиментально-алегоричним трактуванням.

Художниця сформувала індивідуальний творчий метод, який викристалізувала через призму художнього пошуку і життєвого досвіду. Великого значення на генезу творчості О. Кульчицької набуло навчання у мистецьких закладах, які супроводжувались численними подорожами по Україні та за її межами.

Вивчення акварельних творів, виконаних у пізній період творчості художниці, допомагає глибше переосмислити вагу зафіксованого етно-матеріалу та простежити момент становлення творчого методу.

Зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Науковий пошук, висвітлений у цій статті, проводиться в рамках дисертаційного дослідження на тему: «Акварель в системі образотворчого мистецтва Львова другої половини ХХ — початку ХХІ ст.: типологія, функціональне поле, художньо-естетичні особливості».

Актуальність обраної теми. Стаття присвячена актуальному, але маловивченому завершальному періоду творчості художниці О. Кульчицької. Тема зумовлена важливим аспектом історії розвитку акварельної традиції львівського мистецького осередку, впливом вагомого художнього доробку О. Кульчицької на перебіг подій у контексті арт-діяльності наступних поколінь художників-акварелістів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Незважаючи на той факт, що творчість О. Кульчицької, яка представляє цілісне мистецьке явище, що відображає події львівського мистецького осередку протягом зна-

чною проміжку часу, і велика кількість авторів звертались у своїх дослідженнях до вивчення цього феномену, все ж висвітлення останніх років творчості художниці в контексті акварельних здобутків є не повним. Численні публікації художньо-критичного характеру стосуються контекстуальних моментів творчості мисткині.

Перші нариси, присвячені творчому шляху О. Кульчицької, появились ще за її життя. Серед великої кількості прижиттєвих публікацій, значущі події в житті художниці подавала преса. Зокрема варто згадати авторів: І. Крип'якевича, М. Голубця, М. Драгана [1; 2; 3].

Сучасник художниці М. Драган у своїй публікації зауважив: «Нема, мабуть, ні одної техніки, до якої б вона не взялася, даючи кожною пробою суцільний мистецький твір. І коли ми зважимо, що все те виконала перша жінка в нашому образотворчому мистецтві — то зростає тільки наш подив для її мистецької талановитості і творчої снаги» [3, с. 8].

Перша монографія про художницю вийшла в далекому 1933 р., передмову для видання склав М. Осінчук, а вступна стаття належить авторству М. Голубця [4].

Активно досліджувалась творчість художниці і в радянські часи. Проте тексти І. Сеніва, В. Касіяна, А. В'юнника, А. Попова дещо викривляли дійсність, адже піддавались серйозній тогочасній цензурі [5; 6; 7].

Певний поступ у висвітленні творчої спадщини мисткині розпочався у 1991 р. наукові та публіцистичні видання присвячували дослідженню феномена О. Кульчицької цілі видання. До прикладу перше видання «Народознавчих зошитів» за 2001 р. [8].

Дослідники Національного музею у Львові ім. А. Шептицького опублікували чи мало видань. Виокремимо альбом-каталог «Олена Кульчицька. Графіка. Малярство Ужиткове мистецтво». Автор вступної статті та упорядник спогадів художниці Л. Кость визначає основні періоди життєвого шляху, окреслює діяльність мисткині у різних напрямках її діяльності, доповнює видання спогадами О. Кульчицької та архівними фотографіями [9].

Культурні та політичні події, що відбувались в період здобування освіти та подальшого творчого життя художниці окреслюють в своїх дослідженнях сучасні мистецтвознавці, а саме: Є. Шимчук, О. Голубець, Р. Яців, Р. Шмагало [10; 11; 12; 13].

Мета статті — проаналізувати зразки акварельного малярства на прикладі багатоманіття жанрів ху-

дожньої спадщини О. Кульчицької в контексті мистецтва Галичини ХХ ст., виявити особливості художньої мови, виокремитивагу особистого внеску художниці у культурне та життя львівського мистецького осередку, оцінити значення педагогічної діяльності в мистецькоосвітніх закладах.

Виклад основного матеріалу. Серед відомих класиків, що долучилися до становлення українського мистецтва Львова у ХХ ст., варто згадати ім'я художниці Олени Кульчицької — видатного живописця, графіка, творця естетичних концепцій, талановитого педагога, громадського діяча.

Художниця О. Кульчицька пережила складний період культурного поневолення українського народу, який позначився зміною історико-політичних ладів. Попри це, мисткиня несла у своїй творчості оптимістичне світовідчуття. Завдяки праці О. Кульчицької мистецьке середовище Львова увібрало настрої модерну та експресіонізму з інтонацією етнопонаціональної традиції.

Доволі складному завершальному періоду творчості О. Кульчицької (від 1950-го по 1967 рік) передувало насичене життя художниці багатогранного обдарування.

Як відомо, О. Кульчицька народилася в Бережанах, після завершення восьмикласної школи при монастирі сакраменток у Львові (сьогодні — церква Пресвятої Трійці УГКЦ) розпочала тривалий процес опанування мистецької грамоти.

Першим навчальним закладом мистецького спрямування для молоді художниці стала львівська Державна промислова школа, де вона навчалась протягом 1901—1902 рр. Мистецтво живопису тут викладав аквареліст А. Стефанович [9, с. 6].

Упродовж 1902—1903 рр. О. Кульчицька залишається у Львові. Тут вона продовжує навчання у приватній школі С. Батовського-Кочора [9, с. 6].

Завершальний етап освітнього процесу відбувся у Відні, спочатку у Художньо-промисловій школі на загальному факультеті при цісарсько-королівському Австрійському музеї мистецтва й промисловості. Серед викладачів О. Кульчицької — Е. Маллін, В. Шульмайстер, А. фон Кеннер, Ф. Цішек. Згодом, під керівництвом Аделі фон Штрак, мисткиня закінчила курс емалей у ательє емальовальних робіт (1905—1907 рр.) [9, с. 6]. Роки навчання у Відні супроводжуються численними поїздками. Зокрема, художниця відвідує Венецію, Мюнхен, Париж і Лондон [10, с. 50].

Після завершення навчання мисткиня повертається на рідну землю. Перебуваючи на посаді викладача в Перемишлі, О. Кульчицька часто бере участь у різноманітних мистецьких заходах Львова. Її твори були представлені серед експонатів виставки української графіки у Празі, Варшаві, Берліні, Римі (1930-ті рр.) [10, с. 50].

За життя художниці бере участь у понад 60-ти колективних і персональних виставках. Поміж іншими, твори експонувалися на виставках АНУМ (Асоціація Незалежних Українських Митців), зокрема у Чикаго 1939 р. [9, с. 9].

У міжвоєнний період (протягом двадцяти років) художниці поширює етнокультурні аспекти життя та патріотичний настрій через сучасну графіку. Олена Кульчицька працює в техніці естампу, лінориту, ксилографії, гравюри [9, с. 9—10].

1940 року О. Кульчицька починає працювати на посаді наукового співробітника Музею Наукового товариства ім. Т. Шевченка (створений 1895 р.). Проте низка сумних подій цього року — смерть рідної сестри Ольги, прихід радянських військ — негативно позначилися на творчості художниці. У цей час вона бере участь у виставці образотворчого мистецтва західних областей України та народної творчості гуцулів, що відбувалась у Москві (1940 р.) [9, с. 12].

Акварельні листи воєнного періоду часто зображують пам'ятки сакральної архітектури. Серед них — Собор Святого Юра (м. Львів), церква та дзвіниця Преображення Господнього (с. Двірці Сокальського р-ну Львівської обл.), Гошівський монастир (с. Гошів Долинського р-ну Івано-Франківської обл.), церква Покрови Пресвятої Богородиці (м. Моршин Стрийського району Львівської обл.), церква Святого Миколая (с. Кривки Турківського р-ну Львівської обл.) [9, с. 12]. Олена Кульчицька також звертається до історичних композицій. У них художниці порушує питання національного визволення та патріотичної боротьби українського народу.

Виставки, які відбувалися за сприяння Спілки художників УРСР, не фіксували реальних масштабів поступу в сфері мистецтва, значну частину формально-пошукового матеріалу художниці притримували у своїх майстернях [10, с. 28—29].

До 35-ліття творчої діяльності О. Кульчицької Спілка праці українських образотворчих митців організувала персональну виставку художниці у Льво-

ві (1943 р.). Згодом, 1945 р., було відкрито ще одну персональну виставку — у Києві [9, с. 12].

У післявоєнний час, від 1945 р., О. Кульчицька починає працювати у Львівському поліграфічному інституті ім. Івана Федорова. Тут вона викладає книжкову графіку та малюнок. З часом отримує звання професора та очолює кафедру оформлення книги (від 1947 р.).

У результаті НТШ з міським промисловим музеєм 1951 р., був створений Музей етнографії та художнього промислу. Протягом 1951—1959 рр. у новоствореному музеї О. Кульчицька працює над дослідженням українського орнаменту, замальовувала народну вишивку, тканину, костюми та кераміку. Слід також відзначити, що в цей час вона активно спілкується з львівськими митцями. Також налагоджуються контакти з київськими колегами. Серед них згадаємо В. Касіяна, С. Таранушенка, Л. Літошенка та Б. Бутника-Сіверського.

У цей складний період О. Кульчицька дотримувалася принципової громадської позиції, намагалася підтримувати репресованих сталінським режимом. 1955 року художниці активно відстоювала Львівське училище прикладного мистецтва, чим врятувала його від планової ліквідації. Згадане училище після проголошення незалежності України зросло у своїй значущості, зараз це Львівський державний коледж декоративного та ужиткового мистецтва імені Івана Труша.

Аналізуючи основні засади діяльності львівського мистецького осередку 1950—1960 рр., бачимо ключовий чинник — завдяки вдалому географічному розташуванню у молодих митців була змога навчатися і спілкуватися серед модерної публіки, налагоджуючи обмін знаннями та традиціями на платформі європейської освіти.

Для формування місцевих мистецьких традицій також значну роль відіграла Державна промислова школа, що дбала про якісну підготовку молодих митців. На утвердження професійного мистецтва, вільного від соцреалістичної заангажованості, у львівському осередку позитивно вплинула діяльність видатних творчих особистостей А. Манастирського, О. Куриласа, О. Кульчицької, Л. Левицького, Я. Музики, І. Севери та Р. Сельського [10, с. 24].

Зазначені представники мистецтва Львова пройшли через складні випробування, вони зазнали значних творчих і моральних втрат через агресію тоталітар-

ної влади, проте поєднували у своїх творах генетично властиві моменти традицій власного регіону з академічними навичками, реалістичними та імпресіоністичними компонентами, що споріднені з моделями раннього модернізму Центрально-Східної Європи [10, с. 29].

Художники знаходили вихід власнотворчому формально-образному пошуку через малі форми графіки, сценографії, у звичайних ескізах і начерках. Таким чином вони знецінювали промосковські впливи «художників-передвижників» [10, с. 28].

У мистецькому середовищі дух «українізації» здійснювалася на основі української ментальності [11, с. 21—22]. Художнє спрямування навчальних закладів того часу відзначалося збереженням традицій і паралельним пошуком принципів у стилетворенні, які були співзвучними новим художнім віянням [13, с. 457].

Вміло застосовуючи національний модернізм, представники львівського мистецького осередку впевнено продовжували справу своїх попередників — представників першої половини ХХ ст., що завоювали міжнародний авторитет, а стали орієнтирами для розвитку наступників, зокрема П. Ковжуна, М. Бутовича, С. Гординського, Р. Лісовського, П. Обаля, П. Омельченка, О. Сорохтея.

Гармонія та конструктивне начало феномену О. Кульчицької знайшли відображення у її мистецькому житті. Творчість поєднала в собі патріотичний, громадський та індивідуальний аспект. Багатогранний та універсальний художниці інколи не вистарчало образних вимірів і формальних засобів для виявлення всіх творчих задумів [12, с. 100—101].

Твори виважені та складні, доповнені теософськими, міфологічними та алегоричними підтекстами. Вони дзвінкі та певною мірою «класичні» у своєму колористичному звучанні. Естетично цілісними зрілим творам властиве патріотичне спрямування. Інваріанти збагачені за допомогою ліризму, цитат і парафраз [12, с. 100—101].

Пошуки виразності застосовані в таких художніх формах: портрет, побутовий жанр, пейзаж, алегорія, сакральне малярство, графіка у різно-технічному значенні (станкова, ілюстраційна, ужиткова, документальна, проектна), ткацтво, скульптура, проектування меблів та інтер'єрів тощо [12, с. 100—101].

Мистецький метод О. Кульчицької сформувався під вагою життєвого досвіду. Розмах, відвага та енергія творів віденського періоду інтегровані в складний

шлях самопізнання художниці в силі національного пошуку. Поетичні інтонації трансформуються у відкрити феміністичну природу. «Подія утворення змісту вивільняється через форму» [12, с. 102—103].

Естетичні вподобання художниці значною мірою формуються у роки навчання у Відні (1903—1907 рр.), що припадають на розквіт модерного мистецтва Австрії. Студії у навчальних закладах Відня значно вплинули на художню мову художниці, проте її тонке бачення далеке від необдуманого наслідування. О. Кульчицька відкидає характерні цій мистецькій платформі настрої, що несуть меланхолію та захоплення містикою. Творче трактування наповнене атмосферою етніки, тяжіє до узагальнення та декоративності форм [9, с. 8].

Авторка надає особливої уваги виразним лініям і колірним плямам. Відчувши значний вплив панівної в Європі сецесії, художниця пронизує твори новітнім переосмисленням традиції українського народного мистецтва. Вона всебічно естетизувала життя середовище [10, с. 51].

Твори, у яких авторка милується красою рідних земель, захоплюється Гуцульським краєм, характеризуються сецесійно-алегоричним баченням, спостерігається активне використання різних жанрів мистецтва та технік виконання [9, с. 8].

Протягом життя художниця оглянула та відобразила в акварельних листах багатство пам'яток етнографічної спадщини рідної землі. Серед них зображення церков, житлової архітектури, народного одягу, побуту, людей та зразки національної орнаментики. Усе це О. Кульчицька фіксує в циклах акварелей «Народний одяг Західних областей України» та «Народна архітектура Західних областей України».

Значна частина акварелей присвячена пам'яткам сакрального будівництва. Серія малюнків українських церков, виконаних у техніці акварелей, становить 152 одиниці. Художниця створювала її протягом 1907—1954 рр. [5, с. 1—6].

Попри високу мистецьку цінність збірка має вагоме наукове та історичне навантаження — твори ілюструють характерні церковні споруди західного регіону України. Тут представлені муровані та дерев'яні храми, каплиці, дзвіниці та придорожні хрести Бойківщини, Гуцульщини, Поділля, Опілля, Лемківщини, Буковини та Галичини.

Також художниця фіксує у творах храми на етнічних українських територіях, що сьогодні належать

Польщі. Зокрема, це західна та східна частини Лемківщини, околиці Перемишля, Ярослава. Історично склалося так, що значна кількість замальованих церков втрачені чи перетворені на костели [5, с. 1—6].

Оглянувши збірку акварелей, можна відслідкувати характерні риси для українських храмів. Зокрема, це тризрубність форми будівель і варіативність веж і завершень. Художниця детально відстежує пропорції архітектури, моделює силуети храмів при різному освітленні, замальовуючи їх у різні пори дня та року.

Ще за життя О. Кульчицької був складений та опублікований каталог значної частини творчого доробку художниці. Видання каталогу відбулося за фінансової підтримки Львівського обласного управління культури та Львівської організації Спілки художників УРСР [5, с. 1—6].

Автор і упорядник видання І. Сенів у вступній статті зазначає, що каталог створений на основі відомих і доступних праць 1901—1957 рр. У каталозі спостерігаємо систематизацію творів за часом їх завершення чи за випуском естампу за гравюрою [5, с. 1—6]. У видання внесено понад три тисячі різних творів. Вони доповнені списком виставок, у яких брала участь О. Кульчицька. Також подано перелік творів, що йдуть у послідовності створення за роками та діляться на категорії за техніками виконання.

Ланцюг творів завершують відомі широкому загалу окремі комплексні твори, що укладені у три великі групи: «Народне будівництво Західних областей УРСР», «Західноукраїнський народний одяг» і «Альбом західноукраїнського народного одягу». Переглядаючи каталог, можна відстежити тенденцію до спаду в кількості робіт, зокрема в останні роки зменшується кількість акварельних листів.

Так, до творів, виконаних у техніці акварелі, замальованих у період від 1950 р. і до останніх творчих днів художниці, можна віднести невелику кількість аркушів. Акварельні аркуші, виконані 1950 р.: етюд «Будова колгоспних будинків», етюд «Роботи при сіні», портретний етюд «Передова колгоспниця», «Крива сосна», «Сосни в сонці, Брюховичі» та «Дощевий день, Брюховичі» [5, с. 19]. В цьому ж році авторка створює невеликий за розміром твір «Провесна» із циклу «Краса рідної землі» (папір, лінорит, акварель). Зі згаданого циклу також варто вказати лист «Пізня осінь» (папір, лінорит, акварель), що датується 1950—1951 рр.

1951 року О. Кульчицька виконує низку пейзажів у техніці водяних фарб. Серед них: «Одинока сосна», «Дорога в лісі», «Діти над річкою», етюд «Скирти», «Вид на гори, Закарпаття», «Після дощу, Закарпаття», «Ясеня — вид з церквою», етюд «Дніпровий берег, Київ», етюд «Кисловодськ» [5, с. 19].

У наступні роки художниця дедалі рідше звертається до водянистого живопису, зрідка виконує акварельні листи. Серед згаданих у каталозі: «Шестилітня скрипачка» (1952), «Церква в Страдчі» (1954), «Малий художник» (1955), «Натюрморт» («Велика та Мала Україна») (1956) [5, с. 19—20].

Висновки. Відзначимо кілька моментів. Олена Кульчицька є одним з яскравих представників українського мистецтва ХХ ст. Її вплив на становлення та розвиток художнього життя Львова та загальному стану мистецтва України є незаперечним.

Твори художниці легкі, виражені та чітко вибудовані. Композиційні рішення трактуються переважно через площинне подання зображення, яке доповнюють виразні лінії та колірні плями. Художниця використовує «класичне» звучання колориту.

У аркушах прочитується теософський, міфологічний та алегоричний підтекст. Зрілим творам, зокрема історичним композиціям, властиве патріотичне звучання.

Як педагог з багаторічним досвідом, через творчі пошуки та нові трактування етно-традицій О. Кульчицька протягом тривалого часу втілювала певний вектор, на який орієнтувалося покоління молодих митців.

Попри вагомий творчий доробок, який становить не лише естетичну та духовну, але й культурно-історичну цінність, художниця завжди чітко окреслювала свою людську та громадянську позицію. О. Кульчицька допомагала співвітчизникам, що зазнали утисків в часи другої совєцької окупації, клопотала про звільнення з-під арештів діячів культури, відстоювала мистецький навчальний заклад — Львівське училище прикладного мистецтва.

Широким патріотичним жестом став заповіт художниці, за яким вона передала свої численні напрацювання — близько шести тисяч пам'яток образотворчого мистецтва — українському народові. Сьогодні колекція творів художниці зберігається у Національному музеї у Львові ім. А. Шептицького, а вибрані твори доступні для огляду на постійній експозиції та змінних виставках Художньо-меморіального музею Олени Кульчицької.

Маючи високий заслужений авторитет серед сучасників, художниця часто перебувала у непростих ситуаціях, виступаючи посередником у різноманітних, часом дражливих культурно-політичних питаннях.

Новаторсько-пошукова праця О. Кульчицької у своєму художньому прояві втілила те, що на європейських теренах було під силу колективам митців, а національно-ідейне навантаження творів займає вагому нішу в культурному спектрі модерну.

Перспективи подальших розвідок полягають у поглибленому вивченні еволюції образно-пластичної концепції творчості О. Кульчицької та у відслідкуванні впливів акварельної спадщини художниці на сучасний стан львівської школи акварелі.

1. Крип'якевич І. Український дереворит і твори Олени Кульчицької / І. Крип'якевич // Шляхи. — 1916. — 30 червня. — С. 419—424.
2. Голубець М. Олена Кульчицька. З приводу її воєнних картин / М. Голубець // Стрілецький календар-альманах артистичної горстки і пресової квартири У. С. В. в полі. — Львів, 1917. — С. 81—87.
3. Драган М. Виставка праць О. Кульчицької / М. Драган // Наші дні. — 1943. — Ч. 6. — Червень. — С. 8.
4. Олена Кульчицька / перед. М. Осінчука ; вступ. ст. М. Голубця. — Львів : Вид-во АНУМ, 1933. — 20 с. : 12 іл.
5. Сенів І.В. Творчість Олени Львівни Кульчицької / І.В. Сенів. — Київ : Вид-во АН УРСР, 1961. — 177 с.
6. Касян В. Українська дожовтнева реалістична графіка / В. Касян, Ю. Турченко. — Київ : Вид-во АН УРСР, 1961. — 192 с.
7. В'юник А. Олена Кульчицька / А. В'юник. — Київ : Мистецтво, 1969. — 58 с.
8. Народознавчі зошити. — 2001. — Зош. 1 (37). — 189 с.
9. Олена Кульчицька (1887—1967). Графіка. Живопис. Ужиткове мистецтво: альбом-каталог // Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького / авт. статті, упоряд. спогадів: Л. Кость, Т. Різун. — Львів ; Київ : Аpriori, 2013. — 392 с. : іл.
10. Живопис. Графіка. Скульптура. 1900—2008: альбом / Є. Шимонович, О. Голубець, Р. Яців та ін. // Мистецька мапа України ; Львів. Музей сучасного образотворчого мистецтва України / під ред. П. Марусенко, К. Тарчевської. — Київ : Ювелір-прес, 2008. — 272 с. : іл.
11. Голубець О.М. Мистецтво ХХ століття: український шлях / О.М. Голубець. — Львів : Колір ПРО, 2012. — 200 с. : іл.
12. Яців Р.М. Українське мистецтво ХХ століття: Ідеї, явища, персоналії. Збірник статей / Р.М. Яців. — Львів : Афіша, 2006. — 354 с. : іл.
13. Шмагало Р.Т. Мистецька освіта в Україні середини ХІХ — середини ХХ ст.: структурування, методологія, художні позиції / Р.Т. Шмагало. — Львів : Українські Технології, 2005. — 528 с. : іл.

REFERENCES

- Krypiakievych, I. (1916, 30 chervnia). *Ukrainskyi derevoryt i tvory Oleny Kulchytskoi*. Shliakhy, 419—424 [in Ukrainian].
- Holubets, M. (1917). Olena Kulchytska. Z pryvodyuyii voennykh kartyn. *Striletskyi kalendar-almanakh artystychnoi horstky i presovoi kvatiry U. S. S. v poli*. Lviv [in Ukrainian].
- Drahan, M. (1943, cherven). Vystavka prats O. Kulchytskoi. *Nashi dni* (Ch. 6). [in Ukrainian].
- Olena Kulchytska. (1933). In M. Osinchuk, M. Holubets (Eds.). — Lviv: Vyd-vo ANUM [in Ukrainian].
- Seniv, I.V. (1961). Tvorchist Oleny Lvivny Kulchytskoi. Kyiv: Vyd-vo AN URSR [in Ukrainian].
- Kasiian, V., & Turchenko, Yu. (1961). *Ukrainska dozhovtneva realistychna hrafika*. Kyiv: Vyd-vo AN URSR [in Ukrainian].
- Viunyk, A. (1969). Olena Kulchytska. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].
- Narodoznavchi zoshyty (2001), 1 (37)* [in Ukrainian].
- Olena Kulchytska (1887—1967). (2013). In L. Kost, T. Rizun (Eds.). *Hrafika. Zhyvopys. Uzhytkove mystetstvo: albom-kataloh. Natsionalnyi muzei u Lvovi imeni Andreia Sheptytskoho*. Lviv; Kyiv: Apriori [in Ukrainian].
- Zhyvopys. Hrafika. Skulptura. 1900—2008: albom (2008)*. In P. Marusenko, K. Tarchevskoi (Eds.). *Mystetska mapa Ukrainy: Lviv. Muzei suchasnoho obrazotvorchoho mystetstva Ukrainy*. — Kyiv: Yuvelir-pres [in Ukrainian].
- Holubets, O.M. (2012). *Mystetstvo dvadtsiatoho stolittia: ukrainskyi shliakh*. Lviv: Kolir PRO [in Ukrainian].
- Yatsiv, R.M. (2006). *Ukrainske mystetstvo dvadtsiatoho stolittia: Ideii, yavyscha, personaliii. Zbirnyk statei*. Lviv: Afisha [in Ukrainian].
- Shmahalo, R.T. (2005). *Mystetska osvita v Ukraini sereyny deviatnadsiatoho — sereyny dvadtsiatoho st.: strukturuvannia, metodolohiia, khudozhni pozytsi*. Lviv: Ukrainski Tekhnolohi [in Ukrainian].

Olha Zinchuk

THE BACKGROUND
OF CREATIVE METHOD
OF OLENA KULCHYTSKA.
WATERCOLOR SHEETS
OF THE LAST YEARS
OF PAINTER'S LIFE

Among the well-known classics who contributed to the rise of the Ukrainian art in Lviv in the 20th century, Olena Kulchytska should be mentioned. She experienced a tough time of cultural enslavement of the Ukrainian people, marked by a change

of historical and political systems. Despite this the artist encapsulated an optimistic view of life in her works. The works of the artist facilitated the immersion of the artists of Lviv in the mood of Art Nouveau and expressionism with the intonation of ethnic and national traditions.

Problem Statement. The works of O. Kulchytska (1877—1967), an artist, teacher, patriot, social activist and author of over 6000 works of art, People's Artist of the UkrSSR (since 1956), a Deputy of the Verkhovna Rada of the UkrSSR of the 3rd and 4th convocations, laureate of Taras Shevchenko state prize of the UkrSSR (1967) are a bright phenomenon with an ethnic and national zest in the artistic life of Lviv in the 20th century. O. Kulchytska is a mouthpiece of the brilliant group of Ukrainian artists. She was brought up in an educated family which was always concerned about the fate and the dignity of its people. In her watercolor works, the artist is fascinated by the beauty of her native lands, aesthetically glorifies the mode of life and nature of her native land. Actively using various genres of art, O. Kulchytska enriches the subjects with secessionist and allegorical interpretations. The artist has developed an individual creative method, which was crystallized through the lens of artistic search and life experience. Training at the art institutions, accompanied by numerous trips to Ukraine and abroad influenced greatly the genesis of O. Kulchytska's art. The study of watercolor oeuvre created in the late period of the artist's work helps to reinvent the significance of the recorded ethno material and trace the moment of formation of the creative method.

The academic research, covered in this paper, is conducted as a part of the thesis research: «Water color Painting in the System of Fine Arts of Lviv of the second half of the 20th — early 21st centuries: Typology, Functional Area, Artistic and Aesthetic Features». The paper focuses on the important but under studied final period of the artist's work. The subject is induced by an important aspect of the history of the water color tradition of Lviv artistic community, and the influence of a significant artistic heritage of O. Kulchytska on the developments in the context of art activities of subsequent generations of water colorists.

Purpose — to analyze pieces of water color painting using the variety of genres of the artistic heritage of O. Kulchytska in the light of art of the 20th century Galicia; to reveal the peculiarities of the artistic language; to highlight the significance of the personal contribution of the artist to cultural and artistic life of Lviv artistic community; and to assess the importance of educational activities at art educational institutions.

Methods. To establish the course of artistic events in the context of the Lviv artistic community of the 20th century the author applies the historical method. A descriptive method was used to determine the figurative and stylistic features in the watercolor sheets and to highlight the genesis of the individual creative method of O. Kulchytska. The author used the archival documents and examined the original works.

Results, Conclusion. A few points should be mentioned. Olena Kulchytska is one of the prominent representatives of Ukrainian art of the 20th century. Her influence on the formation and development of the artistic life of Lviv and the overall art situation in Ukraine is undeniable. The works of the artist are light, balanced and clearly arranged. Compositional solutions are interpreted mainly through the planar representation of the image,

adorned with the expressive lines and blots of color. The artist uses the «classic» sound of color. The sheets reveal the theological, mythological and allegorical subtext. Mature works, in particular historical compositions, bear patriotic sounding.

As a teacher with many years of experience, through creative process and new interpretations of ethno traditions O. Kulchytska for a long time has been embodying a certain thrust, which was a guidepost for the generation of young artists.

In addition to the significant oeuvre, which has not only aesthetic and spiritual, but also cultural and historical value, the artist has always clearly outlined her human and civic stance. O. Kulchytska helped the compatriots who were oppressed during the second Soviet occupation, applied for the release from arrest of cultural figures, defended the artschool — Lviv School of Applied Art. A magnanimous patriotic act was the will of the artist, according to which she transferred her numerous works — about six thousand pieces of fine art — to the Ukrainian people. Today, the collection of her works is stored at the Lviv Andrei Sheptytskyi National Museum, and the selected works of art are available at the permanent and removable exhibitions of the Olena Kulchytska Artistic and Memorial Museum. Having a high deserved standing in the community among the contemporaries, the artist was often in difficult situations, acting as a mediator in a variety of sometimes incendiary cultural and political issues.

Search for innovations in the work of Olena Kulchytska in its artistic manifestation embodied the phenomenon which in the European community could be created only by efforts of a group of artists; and the national and ideological orientation of works occupies a significant niche in the cultural spectrum of Art Nouveau.

Keywords: the phenomenon of O. Kulchytska, teacher, social activist, painter, graphic artist, water color technique, water color sheets, study, Lviv artistic community, Art Nouveau, ethno-national tradition.

Ольга Зинчук

ПРЕДПОСЫЛКИ СТАНОВЛЕНИЯ ТВОРЧЕСКОГО МЕТОДА ОЛЕНА КУЛЬЧИЦКОЙ. АКВАРЕЛЬНЫЕ ПИСЬМА В ПОСЛЕДНИЕ ГОДЫ ТВОРЧЕСТВА ХУДОЖНИЦЫ

Рассмотрен феномен О. Кульчицкой как явление архетипа украинского бытия; ее творческие поиски в акварельных листах в течении жизни и в частности в завершающий период деятельности (1950—1967 гг.). Выделены наиболее характерные черты и прослежено становление индивидуального творческого метода, а также выявлено его влияние на развитие традиции львовского художественного центра. Определены главные темы, сюжетные мотивы, символические аспекты и концепты, которые конструируют художественно-эстетическую речь.

Ключевые слова: феномен О. Кульчицкой, педагог, общественный деятель, живописец, график, техника акварели, акварельные листы, этюд, львовский художественный центр, модерн, этнонациональное традиции.